

Ἀριστοτέλους Οἰκονομικά

[1343a][1] ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διαφέρει οὐ μόνον τοσοῦτον ὅσον οἰκία καὶ πόλις ταῦτα μὲν γὰρ αὐταῖς ἐστὶ τὰ ὑποκείμενά, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ μὲν πολιτικὴ ἐκ πολλῶν ἀρχόντων ἐστίν, ἡ οἰκονομικὴ δὲ μοναρχία.

ἐνταῦθα μὲν οὖν τῶν τεχνῶν διήρηνται, καὶ οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ ποιῆσαι καὶ χρῆσασθαι τῷ ποιηθέντι, ὡς περὶ λύρα καὶ αὐλοῖς: τῆς δὲ πολιτικῆς ἐστὶ καὶ πόλιν ἐξ ἀρχῆς συστήσασθαι καὶ ὑπαρχούσῃ χρῆσασθαι καλῶς: ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἂν εἶη καὶ κτήσασθαι οἶκον καὶ χρῆσασθαι αὐτῷ.

πόλις μὲν οὖν οἰκιῶν πλήθός ἐστὶ καὶ χώρας καὶ κτημάτων αὐταρκες πρὸς τὸ εὖ ζῆν. φανερόν δέ: ὅταν γὰρ μὴ δυνατοὶ ὧσι τούτου τυγχάνειν, διαλύεται καὶ ἡ κοινωμία. ἔτι δὲ ἕνεκα τούτου συνέρχονται. οὗ δὲ ἕνεκα ἕκαστόν ἐστι καὶ γέγονε, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ τυγχάνει αὕτη οὔσα.

ὥστε δῆλον ὅτι πρότερον γενέσει ἡ οἰκονομικὴ πολιτικῆς ἐστὶ. καὶ γὰρ τὸ ἔργον. μῦρον γὰρ οἰκία πόλεως ἐστίν.

σκεπτέον οὖν περὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ τί τὸ ἔργον αὐτῆς.

μέρη δὲ οἰκίας ἀνθρωπός τε καὶ κτησίς ἐστίν. ἐπεὶ δὲ πρῶτον ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἡ φύσις [20] ἕκαστου θεωρεῖται, καὶ περὶ οἰκίας ἂν ὁμοίως ἔχοι. ὥστε καθ' Ἡσίοδον δεοὶ ἂν ὑπάρχειν

οἶκον μὲν πρῶτιστα γυναικῶν τε [βοῦν τ' ἀροτῆρα.]

Hes. WD 405

τὸ μὲν γὰρ τῆς τροφῆς πρῶτον, τὸ δὲ τῶν ἐλευθέρων. ὥστε δεοὶ ἂν τὰ περὶ τὴν τῆς γυναικὸς ὁμιλίαν οἰκονομήσασθαι καλῶς: τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ποίαν τινὰ δεῖ ταύτην εἶναι παρασκευάσαι.

κτῆσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια ἢ κατὰ φύσιν. κατὰ φύσιν δὲ γεωργικὴ προτέρα, καὶ δευτέρα ὅσαι ἀπὸ τῆς γῆς, οἷον μεταλλευτικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. ἢ δὲ γεωργικὴ μάλιστα, ὅτι δικαία: οὐ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδ' ἐκόντων, ὡς περὶ καπηλεία καὶ αἱ μισθαρχικαί, οὐτ' ἀκόντων, ὡς περὶ αἱ πολεμικαί. ἔτι δὲ καὶ τῶν κατὰ φύσιν: φύσει γὰρ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἢ τροφῆς πᾶσιν ἐστίν, [1343b][1] ὥστε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῆς γῆς.

πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρῶν συμβάλλεται μεγάλη: οὐ γὰρ ὡς περὶ αἱ βάνουσοι τὰ σώματα ἀρχεῖα ποιοῦσιν, ἀλλὰ δυνάμενα θυραυλεῖν καὶ πονεῖν, ἔτι δὲ δυνάμενα κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους: μόνων γὰρ τούτων τὰ κτήματα ἔξω τῶν ἐρυμάτων ἐστίν.

τῶν δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους ἢ περὶ γυναῖκα πρώτη ἐπιμέλεια: κοινωμία γὰρ φύσει τῷ θήλει καὶ τῷ ἄρρενι μάλιστα ἐστίν. ὑπόκειται γὰρ ἡμῖν ἐν ἄλλοις ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἢ φύσις ἐφίεται ἀπεργάζεσθαι, ὡς περὶ καὶ τῶν ζώων ἕκαστον: ἀδύνατον δὲ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ἄρρενος ἢ τὸ ἄρρεν ἄνευ τοῦ θήλεος ἀποτελεῖν τοῦτο: ὥστ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἢ κοινωμία συνέστηκεν.

ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἀλόγως τοῦτο ὑπάρχει, καὶ ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ἐπὶ τοσοῦτον, καὶ τεκνοποιίας μόνον χάριν: ἐν δὲ τοῖς ἡμέτεροις καὶ φρονιμωτέροις διήρηνται μᾶλλον φαίνονται γὰρ μᾶλλον βοήθειαι γινόμεναι καὶ εὖνοιαὶ καὶ συνεργίαι ἀλλήλοισι, ἐν ἀνθρώπῳ δὲ μάλιστα, ὅτι οὐ μόνον τοῦ εἶναι ἀλλὰ καὶ τοῦ εὖ [20] εἶναι συνεργὰ ἀλλήλοισι τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ἐστὶ. καὶ ἢ τῶν τέκνων κτῆσις οὐ λειτουργίας ἕνεκεν τῇ φύσει μόνον οὔσα τυγχάνει ἀλλὰ καὶ ὠφελείας: ἂ γὰρ ἂν δυνάμενοι εἰς ἀδυνάτους πονήσωσι, πάλιν κομίζονται παρὰ δυνάμενων ἀδυνατοῦντες ἐν τῷ γήρα.

ἄμα δὲ καὶ ἡ φύσις ἀναπληροῖ ταύτη τῇ περιόδῳ τὸ αἰεὶ εἶναι, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν οὐ δύναται, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος. οὕτω προωκονόμενται ὑπὸ τοῦ θείου ἑκατέρου ἡ φύσις, τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς, πρὸς τὴν κοινωνίαν. διείληπται γὰρ τῷ μὴ ἐπὶ ταῦτά πάντα χρήσιμον ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔνια μὲν ἐπὶ τὰναντία, εἰς ταῦτὸν δὲ συντείνοντα: τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότερον τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν, [I344a][I] ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώτερον ἦ διὰ τὸν φόβον, τὸ δ' ἀμυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρίαν, καὶ τὸ μὲν πορίζῃ τὰ ἔξωθεν, τὸ δὲ σώζῃ τὰ ἔνδον: καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τὸ μὲν δυνάμενον ἐδραῖον εἶναι, πρὸς δὲ τὰς ἔξωθεν θυραυλίας ἀσθενές, τὸ δὲ πρὸς μὲν τὰς ἡσυχίας χειρὸν, πρὸς δὲ τὰς κινήσεις ὑγιεινόν: καὶ περὶ τέκνων τὴν μὲν γένεσιν κοινήν, τὴν δὲ ὠφέλειαν ἴδιον: τῶν μὲν γὰρ τὸ θρέψαι, τῶν δὲ τὸ παιδεῦσαί ἐστιν.

πρῶτον μὲν οὖν νόμοι πρὸς γυναῖκα, καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν: οὕτως γὰρ ἂν οὐδ' αὐτὸς ἀδικοῖτο. τοῦθ' ὑφηγεῖται δὲ [ὁ] καὶ ὁ κοινὸς νόμος, καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὥσπερ ἰκέτιν καὶ ἄφ' ἐστίας ἠγμένην ὡς ἠκιστα δεῖν [δοκεῖν] ἀδικεῖν: ἀδικία δὲ ἀνδρὸς αἰΐ θυράζε συνουσία γιγνόμεναι.

περὶ δὲ ὁμιλίας μὴθ' ὥστε δεῖσθαι μὴθ' ὡς ἀπόντος ἀδυνατεῖν ἡσυχάζειν, ἀλλ' οὕτως ἐθίζειν ὥστε ἰκανῶς ἔχειν παρόντος καὶ μὴ παρόντος. εὖ δ' ἔχει καὶ τὸ τοῦ Ἡσιόδου.

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἦθεα κεδνά διδάξῃς.

Hes. WD 699

αἰ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν ἡθῶν ἠκιστα φιλικόν.

περὶ δὲ κοσμήσεως, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἡθῆ δεῖ [20] ἀλαξονευομένους ἀλλήλοις πλησιάζειν, οὕτως οὐδὲ τὰ σώματα. ἡ δὲ διὰ τῆς κοσμήσεως οὐδὲν διαφερούσα ἐστὶ τῆς τῶν τραγηδῶν ἐν τῇ σκευῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλία.

τῶν δὲ κτημάτων πρῶτον μὲν καὶ ἀναγκαιότατον τὸ βέλτιστον καὶ οἰκονομικώτατον: τοῦτο δὲ ἦν ἄνθρωπος. διὸ δεῖ πρῶτον δούλους παρασκευάζεσθαι σπουδαίους. δούλων δὲ εἶδη δύο, ἐπίτροπος καὶ ἐργάτης. ἐπεὶ δὲ ὀρῶμεν ὅτι αἰ παιδεῖται ποιούς τινας ποιούσι τοὺς νέους, ἀναγκαῖον καὶ παρασκευασάμενον τρέφειν οἷς τὰ ἐλευθέρια τῶν ἔργων προστακτέον.

ὁμιλία δὲ πρὸς δούλους ὡς μῆτε ὑβρίζειν ἔαν μῆτε ἀνιᾶν, καὶ τοῖς μὲν ἐλευθεριωτέροις τιμῆς μεταδιδόναι, τοῖς δ' ἐργάταις τροφῆς πλήθος. καὶ ἐπειδὴ ἡ τοῦ οἴνου πόσις καὶ τοὺς ἐλευθέρους ὑβριστὰς ποιεῖ, καὶ πολλὰ ἔθνη ἀπέχεταί καὶ τῶν ἐλευθέρων, οἷον Καρχηδόνιοι ἐπὶ στρατιᾶς, φανερόν ὅτι τούτου ἡ μὴδὲν ἢ ὀλιγάκις μεταδοτέον.

ὄντων δὲ τριῶν, ἔργου καὶ κολάσεως καὶ τροφῆς, τὸ μὲν μῆτε κολάζεσθαι, μὴτ' ἐργάζεσθαι, τροφήν δ' ἔχειν, ὑβρίν ἐμποιεῖ: [I344b][I] τὸ δὲ ἔργα μὲν ἔχειν καὶ κολάσεις, τροφήν δὲ μὴ, βίαιον καὶ ἀδυναμίαν ποιεῖ. λείπεται δὴ ἔργα παρέχειν καὶ τροφήν ἰκανήν: ἀμίσθων γὰρ οὐχ οἷόν τε ἄρχειν, δούλω δὲ μισθὸς τροφή.

ὥσπερ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅταν μὴ γίννηται τοῖς βελτίοσι βέλτιον μὴδὲ ἄθλα ἢ ἀρετῆς καὶ κακίας, γίνονται χειρόους, οὕτω καὶ περὶ οἰκέτας. διόπερ δεῖ ποιεῖσθαι σκέψιν καὶ διανέμειν τε καὶ ἀνιέναι κατ' ἀξίαν ἕκαστα, καὶ τροφήν καὶ ἐσθῆτα καὶ ἀργίαν καὶ κολάσεις, λόγῳ καὶ ἔργῳ μιμουμένους τὴν τῶν ἰατρῶν δύναμιν ἐν φαρμάκου λόγῳ, προσθεωροῦντας ὅτι ἡ τροφή οὐ φάρμακον διὰ τὸ συνεχές.

γένη δὲ ἂν εἴη πρὸς τὰ ἔργα βέλτιστα μῆτε δειλὰ μῆτε ἀνδρῆα ἄγαν. ἀμφοτέρω γὰρ ἀδικοῦσι. καὶ γὰρ οἱ ἄγαν δειλοὶ οὐχ ὑπομένουσι καὶ οἱ θυμοειδεῖς οὐκ εὐαρχοί.

χρῆ δὲ καὶ τέλος ὠρίσθαι πᾶσιν: δίκαιον γὰρ καὶ συμφέρον τὴν ἐλευθερίαν κείσθαι ἄθλον: βούλονται γὰρ πονεῖν, ὅταν ἦ ἄθλον καὶ ὁ χρόνος ὠρισμένος. δεῖ δὲ καὶ ἐξομηρεῦναι ταῖς τεκνοποιίαις: καὶ μὴ κτᾶσθαι ὁμοεθνεῖς πολλούς, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν: καὶ τὰς θυσίας

καὶ τὰς ἀπολαύσεις μᾶλλον τῶν δούλων ἔνεκα ποιεῖσθαι ἢ τῶν ἐλευθέρων: [20] πλείονα γὰρ ἔχουσιν οὗτοι οὐπὲρ ἔνεκα τὰ τοιαῦτα ἐνομίσθη.

εἶδη δὲ τοῦ οἰκονόμου τέτταρα ἃ δεῖ ἔχειν περὶ τὰ χρήματα. καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρηρῆ εἶναι καὶ φυλάττειν: εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι: τῷ γὰρ ἡδμῶ ἀντλεῖν τοῦτ' ἔστιν, καὶ ὁ λεγόμενος τετρημένος πίθος. ἔτι δὲ καὶ εἶναι κοσμητικὸν τῶν ὑπαρχόντων καὶ χρηστικόν: τούτων γὰρ ἔνεκα κάκεινων δεόμεθα.

διηρησθαι δὲ δεῖ τούτων ἕκαστον, καὶ πλείω τὰ κάρπιμα εἶναι τῶν ἀκάρπων, καὶ τὰς ἐργασίας οὕτω νενεμησθαι, ὅπως μὴ ἅμα κινδυνεύσωσιν ἅπασιν. πρὸς δὲ φυλακὴν τοῖς τε Περσικοῖς συμφέρει χρηρῆσθαι καὶ τοῖς Λακωνικοῖς. καὶ ἡ Ἄττικὴ δὲ οἰκονομία χρήσιμος: ἀποδιδόμενοι γὰρ ὠνοῦνται, καὶ ἡ τοῦ ταμείου θέσις οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς μικροτέραις οἰκονομίαις.

Περσικὰ δὲ ἦν τὸ πάντα τετάχθαι, καὶ πάντ' ἐφορᾶν αὐτόν, καθ' ὃ ἔλεγε Δίων περὶ Διονυσίου: οὐδεὶς γὰρ ἐπιμελεῖται ὁμοίως τῶν ἀλλοτρίων καὶ τῶν οἰκείων, ὥστε ὅσα ἐνδέχεται, [1345a][1] δι' ἑαυτοῦ ποιεῖσθαι χρηρῆ τὴν ἐπιμέλειαν. καὶ τὸ τοῦ Πέρσου καὶ τὸ τοῦ Λίβυος ἀπόφθεγμα εὔ ἂν ἔχοι. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, “ὁ τοῦ δεσπότου ὄφθαλμός” ἔφη: ὁ δὲ Λίβυς ἐρωτηθεὶς ποία κόπρος ἀρίστη, “τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη” ἔφη.

ἐπισκεπτέον οὖν τὰ μὲν αὐτόν, τὰ δὲ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑκατέρους διαιρεῖται τὰ ἔργα τῆς οἰκονομίας. καὶ τοῦτο ποιητέον ἐν μικραῖς οἰκονομίαις ὀλιγάκις, ἐν δ' ἐπιτροπευόμεναις πολλάκις. οὐ γὰρ οἶόν τε μὴ καλῶς ὑποδεικνύντος καλῶς μιμεῖσθαι, οὐτ' ἐν τοῖς ἄλλοις, οὐτ' ἐν ἐπιτροπείᾳ, ὡς ἀδύνατον μὴ ἐπιμελῶν δεσποτῶν ἐπιμελεῖς εἶναι τοὺς ἐφροστώτας.

ἐπεὶ δὲ ταῦτα καὶ καλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ ὠφέλιμα πρὸς οἰκονομίαν, ἐγείρεσθαι χρηρῆ πρότερον δεσπότας οἰκετῶν καὶ καθεύδειν ὕστερον: καὶ μηδέποτε ἀφύλακτον οἰκίαν εἶναι, ὥσπερ πόλιν: ὅσα τε δεῖ ποιεῖν μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας παριέναι: τὸ τε διανίστασθαι νύκτωρ: τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ οἰκονομίαν καὶ φιλοσοφίαν χρήσιμον.

ἐν μὲν οὖν ταῖς μικραῖς κτήσεσιν ὁ Ἄττικὸς τρόπος τῆς διαθέσεως τῶν ἐπικαρπιῶν χρήσιμος: [20] ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις, διαμερισθέντων καὶ τῶν πρὸς ἐνιαυτὸν καὶ τῶν κατὰ μῆνα δαπανωμένων, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ σκευῶν χρήσεως τῶν καθ' ἡμέραν καὶ τῶν ὀλιγάκις, ταῦτα παραδοτέον τοῖς ἐφροστώσιν. ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν διὰ τινος χρόνου ποιητέον, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὸ σωζόμενον καὶ τὸ ἐλλείπων.

οἰκίαν δὲ πρὸς τε τὰ κτήματα ἀποβλέποντα κατασκευαστέον καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς εὐημερίαν αὐτῶν: λέγω δὲ κτήματα μὲν, οἶον καρποῖς καὶ ἐσθῆτι ποία συμφέρει, καὶ τῶν καρπῶν ποία ξηροῖς καὶ ποία ὑγροῖς, καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ποία ἐμψύχοις καὶ ποία ἀψύχοις, καὶ δούλοις καὶ ἐλευθέροις, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι, καὶ ξένοις καὶ ἀστοῖς. καὶ πρὸς εὐημερίαν δὲ καὶ πρὸς ὑγίειαν δεῖ εἶναι, εὐπνουν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ χειμῶνος.

εἴη δ' ἂν ἡ τοιαύτη κατάβορρος οὔσα καὶ μὴ ἰσοπλατῆς. δοκεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις οἰκονομίαις χρήσιμος εἶναι θυρωρός, ὃς ἂν ἢ ἀχρηστος τῶν ἄλλων ἔργων, πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν εἰσφερομένων καὶ ἐκφερομένων. [1345b][1] πρὸς εὐχρηστίαν δὲ σκευῶν τὸ Λακωνικόν: χρηρῆ γὰρ ἐν ἕκαστον ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ κείσθαι: οὕτω γὰρ ἂν ἔτοιμον ὄν οὐ ζητοῖτο.

[I345b][7] τὸν οἰκονομεῖν μέλλοντά τι κατὰ τρόπον τῶν τε τόπων, περὶ οὓς ἂν πραγματεύηται, μὴ ἀπείρως ἔχειν, καὶ τῇ φύσει εὐφυῆ εἶναι καὶ τῇ προαιρέσει φιλόπονον τε καὶ δίκαιον: ὅ τι γὰρ ἂν ἀπῆ τούτων τῶν μερῶν, πολλὰ διαμαρτήσεται περὶ τὴν πραγματείαν ἣν μεταχειρίζεται.

οἰκονομίαι δὲ εἰσι τέσσαρες, ὡς ἐν τύπῳ διελέσθαι τὰς γὰρ ἄλλας εἰς τοῦτο ἐμπιπτούσας εὐρήσομεν, βασιλική σατραπική πολιτική ἰδιωτική.

τούτων δὲ μεγίστη μὲν καὶ ἀπλουστάτη ἡ βασιλική, . . . , ποικιλωτάτη δὲ καὶ ῥάστη ἡ πολιτική, ἐλαχίστη δὲ καὶ ποικιλωτάτη ἡ ἰδιωτική. ἐπικοινωνεῖν μὲν τὰ πολλὰ ἀλλήλαις ἀναγκαῖόν ἐστιν: ὅσα δὲ μάλιστα δι' αὐτῶν ἐκάστη συμβαίνει, ταῦτα ἐπισκεπτέον ἡμῖν ἐστίν.

πρῶτον μὲν τοῖνυν τὴν βασιλικὴν ἴδωμεν. ἔστι δὲ αὕτη δυναμένη μὲν τὸ καθόλου, [20] εἶδη δὲ ἔχουσα τέσσαρα: περὶ νόμισμα, περὶ τὰ ἐξαγώγιμα, περὶ τὰ εἰσαγώγιμα, περὶ τὰ ἀναλώματα.

τούτων δὲ ἕκαστον [μὲν] περὶ . . . τὸ νόμισμα λέγω ποῖον καὶ πότε τίμιον ἢ εὖνον ποιητέον, περὶ δὲ τὰ ἐξαγώγιμα καὶ εἰσαγώγιμα πότε καὶ τίνα παρὰ τῶν σατραπῶν ἐν τῇ ταγῇ ἐκλαβόντι αὐτῷ λυσιτελήσει διατίθεσθαι, περὶ δὲ τὰ ἀναλώματα τίνα περαιορέτεον καὶ πότε, καὶ πότερον δοτέον νόμισμα εἰς τὰς δαπάνας ἢ ἂ τῷ νομίσματι ὄνια.

δεύτερον δὲ τὴν σατραπικὴν. ἔστι δὲ ταύτης εἶδη ἕξ τῶν προσόδων ἀπὸ γῆς, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἰδίων γινομένων, ἀπὸ ἐμπορίων, ἀπὸ τελῶν, ἀπὸ βοσκημάτων, ἀπὸ τῶν ἄλλων.

αὐτῶν δὲ τούτων πρώτη μὲν καὶ κρατίστη ἡ ἀπὸ τῆς γῆς αὕτη δὲ ἐστίν ἣν οἱ μὲν ἐκφόριον, οἱ δὲ δεκάτην προσαγορεύουσιν, δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων γινομένη, οὗ μὲν χρυσίον, οὗ δὲ ἀργύριον, οὗ δὲ χαλκός, οὗ δὲ ὅποσα δύναται γίνεσθαι, τρίτη δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ἐμπορίων [I346a][I] τετάρτη δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κατὰ γῆν τε καὶ ἀγοραίων τελῶν γινομένη, πέμπτη δὲ ἡ ἀπὸ τῶν βοσκημάτων, ἐπικαρπία τε καὶ δεκάτη καλουμένη, ἕκτη δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐπικεφάλαιόν τε καὶ χειρωνάξιον προσαγορευομένη.

τρίτον δὲ τὴν πολιτικὴν. ταύτης δὲ κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐν τῇ χώρᾳ γινομένων, εἴτα ἡ ἀπὸ τῶν ἐμπορίων καὶ διαγωγῶν, εἴτα ἡ ἀπὸ τῶν ἐγκυκλίων.

τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον τὴν ἰδιωτικὴν. αὕτη δὲ ἐστίν ἀνώματος μὲν διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἓνα σκοπὸν οἰκονομεῖν, ἐλαχίστη δὲ διὰ τὸ καὶ τὰς προσόδους καὶ τὰ ἀναλώματα βραχέα γίνεσθαι. αὐτῆς δὲ ταύτης κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ γῆς γινομένη, δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων, τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ ἀργυρίου. χωρὶς δὲ τούτων ὁ πάσαις μὲν ἐπικοινωνεῖται ταῖς οἰκονομίαις καὶ προσήκει σκοπεῖν αὐτὸ μὴ παρέργως, μάλιστα δὲ ταύτη, τὸ τὰ ἀναλώματα μὴ μείζω τῶν προσόδων γίνεσθαι.

ἐπεὶ τοῖνυν τὰς διαιρέσεις εἰρήκαμεν, μετὰ τοῦτο πάλιν νοητέον ἡμῖν, ἡ σατραπεία, περὶ ἣν ἂν πραγματευόμεθα, ἡ πόλις, πότερον ἢ πάντα ἄρτι διειλόμεθα [20] ἢ τὰ μέγιστα τούτων εἰ δυνατὴ φέρειν ἐστί, . . . τούτοις χρηστέον: μετὰ δὲ τοῦτο ποῖαι τῶν προσόδων ἢ τὸ παράπαν οὐκ εἰσί, δύναται δ' εἰσὶ γενέσθαι, ἢ μικραὶ νῦν οὔσαι μείζους οἶαί τινες κατασκευασθῆναι, ἢ τῶν ἀναλωμάτων τῶν νῦν ἀναλωμένων, τίνα τε καὶ πόσα περαιορέδεντα ὅλα μὴδὲν βλάψει.

τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς οἰκονομίας τε καὶ τὰ μέρη τὰ τούτων εἰρήκαμεν: ὅσα δὲ τινες τῶν πρότερον πεπράγασι εἰς πόρον χρημάτων ἢ τεχνικῶς τι διέφυκον, ἃ ὑπελαμβάνομεν ἀξιόλογα αὐτῶν εἶναι, συναγηγόκαμεν. οὐδὲ γὰρ ταύτην τὴν ἱστορίαν ἀχρεῖον ὑπολαμβάνομεν εἶναι. ἔστι γὰρ ὅτε τούτων ἐφαρμόσει τοῖς οἶα ἂν αὐτὸς πραγματεύηται.

Κύβελος ὁ Κορινθίος εὐξάμενος τῷ Δίῳ, εἰς κύριος γένηται τῆς πόλεως, τὰ ὄντα Κορινθίους πάντα ἀναθήσειν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπογράψασθαι. [1346b][1] ἀπογραψαμένων δὲ τούτων τὸ δέκατον μέρος παρ' ἐκάστου ἔλαβε, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. περιελθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν, ὥστε συνέβαινε ἐν δέκα ἔτεσι κεινὸν τε ἅπαντα ἔχειν, ἅπερ ἀνιέρωσεν, τοὺς τε Κορινθίους ἕτερα κεκτηῖσθαι.

Λύδαμις Νάξιος ἐκβαλὼν φυγάδας, ἐπειδὴ τὰ κτήματα αὐτῶν οὐδεὶς ἠθέλησεν ἀλλ' ἢ βραχέως ἀγοράζειν, αὐτοῖς τοῖς φυγάσιν ἀπέδοτο. τὰ τε ἀναθήματα, ὅσα ἦν αὐτῶν ἐν τισιν ἐργαστηρίοις ἡμίεργα ἀνακειμένα, ἐπώλει τοῖς τε φυγάσι καὶ τῶν ἄλλων τῷ βουλομένῳ ὥστ' ἐπιγραφῆναι τὸ τοῦ πριαμένου ὄνομα.

Βυζάντιοι δὲ δεηθέντες χρημάτων τὰ τεμένη τὰ δημόσια ἀπέδοντο, τὰ μὲν κάρπιμα χρόνον τινά, τὰ δὲ ἄκαρπα ἀενάως: τὰ τε διασωτικά καὶ τὰ πατριωτικά ὡσαύτως, καὶ ὅσα ἐν χωρίοις ἰδιωτικοῖς ἦν: ὠνοῦντο γὰρ πολλοῦ ὦν ἦν καὶ τὸ ἄλλο κτήμα. τοῖς δὲ διασώταις ἕτερα χωρία, τὰ δημόσια, ὅσα ἦν περὶ τὸ γυμνάσιον ἢ τὴν ἀγορὰν ἢ τὸν λιμένα, [20] τοὺς τε τόπους τοὺς ἀγοραίους, ἐν οἷς ἐπώλει τίς τι: καὶ τῆς θαλάττης τὴν ἀλιείαν, καὶ τὴν τῶν ἀλῶν ἀλ[ατ]οπωλίαν, τῶν τ' ἐργαζομένων θυματοποιῶν καὶ μάντεων καὶ φαρμακοπωλῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιουτοτρόπων . . . : τὸ τρίτον δὲ μέρος τοῦ ἐργαζομένου ἀποτελεῖν ἔταξαν. τῶν τε νομισμάτων τὴν καταλλαγὴν ἀπέδοντο μιᾷ τραπέζῃ, ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἦν οὐδενὶ οὔτε ἀποδόσθαι ἑτέρῳ οὔτε πρίασθαι παρ' ἑτέρου: εἰ δὲ μή, στέρησις ἦν.

ὄντος δὲ νόμου αὐτοῖς μὴ εἶναι πολίτην ὅς ἂν μὴ ἐξ ἀστῶν ἀμφοτέρων ἦ, χρημάτων δεηθέντες ἐψηφίσαντο τὸν ἐξ ἑνὸς ὄντα ἀστοῦ καταβαλόντα μναῖς τριάκοντα εἶναι πολίτην.

ἐν σιτοδείᾳ δὲ γενομένοι καὶ ἀποροῦντες χρημάτων κατήγαγον τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου: χρόνου δὲ γενομένου, τῶν ἐμπόρων ἀγανακτούντων, ἐτέλουν αὐτοῖς τόκους ἐπιδεκάτους, τοῖς δ' ὠνομήνοισι τι ἔταξαν χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸ ἐπιδέκατον.

[1347a][1] μετοίκων δὲ τινῶν ἐπιδεδανεικότων ἐπὶ κτήμασιν, οὐκ οὔσης αὐτοῖς ἐγκτήσεως ἐψηφίσαντο τὸ τρίτον μέρος εἰσφέροντα τοῦ δανείου τὸν βουλόμενον κυρίως ἔχειν τὸ κτήμα.

Ἰππίας [ὁ] Ἀθηναῖος τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερῶν εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμούς καὶ τὰ προφράγματα καὶ τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας ἔξω ἐπώλησεν: ὠνοῦντο οὖν ὦν ἦν τὰ κτήματα, καὶ συνελέγη χρήματα οὕτω συχνά.

τό τε νόμισμα τὸ ὃν Ἀθηναῖοις ἀδόκιμον ἐποίησε, τάξας δὲ τιμὴν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀνακομίζειν: συνελθόντων δὲ ἐπὶ τῷ κόψαι ἕτερον χαρακτηῖρα, ἐξέδωκε τὸ αὐτὸ ἀργύριον.

ὅσοι τε τριηραρχεῖν ἢ φυλαρχεῖν ἢ χορηγεῖν ἢ τινα εἰς ἑτέραν λειτουργίαν τοιαύτην ἡμέλλοντα δαπανᾶν, τίμημα τάξας μέτριον ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀποτίσαντα τοῦτο ἐγγράφεσθαι εἰς τοὺς λειτουρηγκότας.

τῇ τε ἱερείᾳ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν ἀκροπόλει ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος φέρειν χοίνικα κριθῶν καὶ πυρῶν ἑτέραν καὶ ὀβολόν, καὶ ὅτῳ ἂν παιδάριον γένηται, τὸ αὐτὸ τοῦτο.

Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ οἰκοῦντες δεόμενοι χρημάτων εἰς τὸν πόλεμον ἀπογράψασθαι ἅπασιν συνέταξαν τὰς οὐσίας, [20] μὴ ἀθρόας εἰς τὸν αὐτοῦ δῆμον ἕκαστον, ἀλλὰ κατὰ κτήμα ἐν ᾧ τόπῳ ἕκαστον εἶη, ἵνα οἱ πένητες δύνωνται ὑποτιμαῖσθαι: ὅτῳ δὲ μὴ ἦν κτήμα μνηδέν, τὸ σῶμα διμναῖον τιμήσασθαι. ἀπὸ τούτων οὖν εἰσέφερον τὸ ἐπιγραφὴν ἕκαστος σῶν τῇ πόλει.

<*swsi/polis> Ἀντισσαῖος [δὲ], δεηθείσης τῆς πόλεως χρημάτων, εἰδιωμένων [δὲ] αὐτῶν λαμπρῶς ἄγειν Διονύσια, ἐν οἷς ἄλλα τε πολλὰ ἀνήλισκον ἐξ ἐνιαυτοῦ παρασκευάζοντες καὶ ἱερεῖα πολυτελεῖν, ὑπογούου δὲ οὔσης ταύτης τῆς ἑορτῆς, ἔπεισεν αὐτοὺς τῷ μὲν Διονύσιῳ

εὔξασθαι ἐς νέωτα ἀποδώσειν διπλάσια, ταῦτα δὲ συναγαγόντας ἀποδόσθαι. συνελέγη οὖν αὐτοῖς χρήματα οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν χρείαν.

Λαμψακνηοὶ δὲ προσδοκίμων οὐσῶν τριηρῶν πολλῶν πρὸς αὐτούς, ὄντος μεθίμου τῶν ἀλφίτων τετραδράχμου, προσέταξαν τοῖς ἀγοραίοις πωλεῖν ἐξάδραχμον, καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν χοᾶ ὄντα δραχμῶν, τεττάρων καὶ τριωβόλου, τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τὴν μὲν οὖν ἀρχαίαν τιμὴν ἐλάμβανεν ὁ ἰδιώτης, [1347b][1] τὸ δὲ πλεον ἢ πόλις, καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

Ἡρακλεῶται πέμποντες ναῦς τετταράκοντα ἐπὶ τοὺς ἐν Βοσπόρῳ τυράννους, οὐκ εὐπορούμενοι χρημάτων παρὰ τῶν ἐμπόρων συνηγόρασαν τὸν τε σῖτον πάντα καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὴν ἄλλην ἀγορὰν χρόνου δισταμένον ἐν ᾧ ἔμελλον ἀποδώσειν τὴν τιμὴν. τοῖς δὲ δὴ ἐμπόροις καλῶς εἶχε μὴ κοτυλίξειν, ἀλλ' ἀδρόα τὰ φορτία πεπραῖσθαι, ἐκεῖνοί τε διδόντες δι' ἄλλην οὐ μισθὸν παρήγον [ἀλλά] τὴν ἀγορὰν ἐν ὀλκάσι, ἄνδρα ταμίαν ἐπέστησαν ἐφ' ἐκάστη τῶν νεῶν. ἀφικομένων δ' εἰς τὴν πολεμίαν αὐτῶν ἠγόραζον οἱ στρατιῶται παρὰ τούτων ἅπαντα. πρότερον συνελέγη ἀργύριον ἢ ἐδίδοσαν οἱ στρατηγοὶ πάλιν τὸν μισθόν, ὥστε συνέβαινε ταῦτο [τὸ] ἀργύριον δίδοσθαι ἕως εἰς οἶκον ἀπῆλθον.

Λακεδαιμόνιοι Σαμίων δεηθέντων χρήματα αὐτοῖς εἰς τὴν κάθοδον δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν καὶ αὐτούς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ ὑποζύγια νηστεῦσαι, ὅσον δὲ ἐδαπάναι ἕκαστος, τοσοῦτον δοῦναι τοῖς Σαμίοις.

[20] Χαλκηδόνιοι δέ, ξένων ἐν τῇ πόλει συχῶν παρ' αὐτοῖς γινομένων, ὀφείλοντες αὐτοῖς μισθὸν οὐκ ἠδύναντο διαλυῖσαι. ἀνήγγειλαν οὖν, εἴ τις τῶν πολιτῶν ἢ μετοίκων σῦλον ἔχει κατὰ πόλεως ἢ ἰδιώτου καὶ βούλεται λαβεῖν, ἀπογραψασθαι. ἀπογραψαμένων δὲ συχῶν, τὰ πλοῖα τὰ πλεόντα εἰς τὸν Πόντον ἐσύλων μετὰ προφάσεως εὐλόγου. ἔταξαν δὲ χρόνον ἐν ᾧ λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἔφασαν ποιήσασθαι. συλλεγόντων δὲ χρημάτων συχῶν, τοὺς μὲν στρατιώτας ἀπήλλαξαν, ὑπὲρ δὲ τῶν σύλων διεδικάσαντο. τοῖς δὲ μὴ δικαίως συληθεῖσιν ἢ πόλις ἀπὸ τῶν προσόδων ἀπεδίδου.

Κυζικηνοὶ δὲ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, ἐπικρατήσαντος τοῦ δήμου, τῶν δὲ πλουσίων συνειλημμένων, ὀφείλοντες χρήματα στρατιώταις ἐψηφίσαντο μὴ θανατῶσαι τοὺς συνειλημμένους, ἀλλὰ χρήματα πραξαμένους φυγαδεῦσαι.

Χῖοι δέ, νόμου ὄντος αὐτοῖς ἀπογράφεσθαι τὰ χρεᾶ εἰς τὸ δημόσιον, δεηθέντες χρημάτων [1348a][1] ἐψηφίσαντο τοὺς ὀφείλοντας μὲν ἀποδοῦναι τῇ πόλει τὰ δάνεια, τὴν δὲ πόλιν ἐκ τῶν προσόδων τοὺς τόκους τοῖς δεδανεικόσι καταφέρειν, ἕως ἂν καὶ τὸ ἀρχαῖον εὐπορήσωσιν.

Μαύσωλος ὁ Καρίας τύραννος, πέμποντος βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ τοὺς φόρους δοῦναι, συναγαγὼν τοὺς εὐπορωτάτους ἐν τῇ χώρᾳ ἔλεγεν ὅτι ὁ βασιλεὺς αἰτεῖ τοὺς φόρους, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐπορεῖται. κατασκευαστοὶ δ' ἄνδρες αὐτῷ εὐθέως ἐπηγγέλλοντο ὅσον εἰσίοσει ἕκαστος. τούτων δὲ τοῦτο πραξάντων, οἱ εὐπορώτεροι τὰ μὲν αἰσχυρόμενοι τὰ δὲ φοβούμενοι πολλῶν τούτων ἐπηγγέλλοντο καὶ εἰσέφερον.

πάλιν δεηθεῖς χρημάτων ἐξεκκλησιάσας τοῖς Μυλασσεῦσιν ἔλεγεν ὅτι μητρόπολις οὔσα ἢ πόλις αὐτοῦ αὕτη ἀτείχιστός ἐστιν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν στρατεύει. ἐκέλευσεν οὖν τοὺς Μυλασσεῖς φέρειν ἕκαστον ὅτι πλεῖστα χρήματα, φάσκων αὐτοὺς τοῖς νῦν εἰσενεχθεῖσι καὶ τὰ λοιπὰ σφῆξιν. εἰσενεχθέντων δὲ πολλῶν τὰ μὲν χρήματα εἶχε, τὸ δὲ τεῖχος οὐκ ἔφη τὸν θεὸν ἐν τῷ παρόντι οἰκοδομεῖν.

Κόνδαλος Μανσώλου ὑπαρχος, ὅποτε διαπορευομένῳ αὐτῷ διὰ τῆς χώρας προσενέγκοι τις πρόβατον [20] ἢ ὕν ἢ μόσχον, ἀπογραψάμενος τὸν δόντα καὶ τὸν χρόνον, ἀπαγαγόντα εἰς οἶκον ἐκέλευε τρέφειν ἕως ἂν ἐπανέλθοι: ὅποτε δὲ δοκοίη χρόνος ἰκανὸς εἶναι, αὐτό τε τὸ

τραφέν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἀπήτει. τῶν τε δένδρων τὰ ὑπερέχοντα ἢ πίπτοντα εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἐπώλει ὡς τὰς ἐπικαρπίας.

τῶν δὲ στρατιωτῶν εἴ τις τελευτήσῃ, διαπύλιον ἀπήτει δραχμὴν τοῦ σώματος: ἅμα τε οὖν ἐντεῦθεν καὶ ἀργύριον ἐλάμβανεν, ἅμα τε οἱ ἡγεμόνες οὐ παρεκρούοντο αὐτόν, τότε τετελεύτηκεν ὁ στρατιώτης.

τούς τε Λυκίους ὄρων ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φορεῖν, ἔφησε γράμματα ἤκειν παρὰ βασιλέως, κόμας ἀποστεῖλαι εἰς προκόμια, προστετάχθαι οὖν αὐτῷ ὑπὸ Μαυσώλου ἀποκειῖραι αὐτούς. ἔφησεν οὖν, εἰ βούλονται ἐπικεφάλαιον τακτὸν αὐτῷ δοῦναι, μεταπέμψασθαι ἐκ τῆς Ἑλλάδος κόμην, οἱ δὲ ἀσμένως ἔδοσαν ὃ ἦται, καὶ συνελέγη χρήματα πολλὰ ἀπὸ ὄχλου πολλοῦ.

Ἀριστοτέλης Ῥόδιος ἄρχων Φωκαίας, ἀπορῶν χρημάτων, ὄρων στάσεις οὔσας δύο τῶν Φωκαίων, λόγους ἐποίησατο πρὸς τὴν ἑτέραν στάσιν ἐν ἀπορρήτοις, [1348b][1] φάσκων αὐτῷ δίδοναι χρήματα τοὺς ἑτέρους ἐφ' ᾧ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἐγκλιῖναι, αὐτὸς δὲ μᾶλλον βούλεσθαι παρὰ τούτων λαβεῖν καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν τούτοις διοικεῖν παραδοῦναι. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα εὐθέως τὰ χρήματα οἱ παρόντες πορίσαντες ὅσα ἐκέλευσεν ἔδωκαν. ὁ δὲ τοῖς ἑτέροις πάλιν ἔδειξεν ἃ εἰληφὼς εἶη παρὰ τῶν ἑτέρων: οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἔφασαν οὐκ ἐλάττω δώσειν. λαβῶν δὲ παρ' ἀμφοτέρων κατήλλαξεν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους.

τοῖς τε πολίταις κατιδῶν οὔσας δίκας πολλὰς, καὶ μεγάλας ἐκ πολλοῦ χρόνου ἀδικίας τουτοῖς διὰ πολέμου, δικαστήριον καδίσας προεῖπεν, ὅσοι ἂν μὴ δικάσωνται χρόνῳ ὃν ἔθηκε, μηκέτι εἶναι ὑπὲρ τῶν προτέρων ἐγκλημάτων κρίσεις. τότε δὴ παραβόλιον πολλῶν δικῶν καὶ τὰς ἐκκλητήους μετ' ἐπιτιμιῶν ἐφ' αὐτὸν ποιούμενος καὶ παρ' ἑκατέρων ἀργύριον δι' ἑτέρων λαμβάνων, συνήγαγεν οὐκ ὀλίγα χρήματα.

Κλαζομένιοι δ' ἐν σιτοδείᾳ ὄντες χρημάτων τε ἀποροῦντες ἐψηφίσαντο, παρ' οἷς ἔλαιόν ἐστι τῶν ἰδιωτῶν, δανεῖσαι τῇ πόλει ἐπὶ τόκῳ: γίνεται δὲ πολὺς οὗτος ὁ καρπὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. [20] δανεισάντων δὲ μισθωσάμενοι πλοῖα ἀπέστειλαν εἰς τὰ ἐμπόρια, ὅθεν αὐτοῖς ἦκε σίτος, ὑποθήκης γενομένης τῆς τοῦ ἐλαίου τιμῆς.

ὀφειλοντές στρατιώταις μισθὸν εἴκοσι τάλαντα καὶ οὐ δυνάμενοι τόκον ἔφερον τοῖς ἡγεμόσι τέτταρα τάλαντα τοῦ ἑνιαυτοῦ: ἐπεὶ δὲ τοῦ μὲν ἀρχαίου ἀπέκοπτον οὐθέν, αἰεὶ δὲ μάτην ἐδαπάνων, νόμισμα ἔκοψαν σιδηροῦν εἰς ἀργυρίου λόγον εἴκοσι τάλαντων, εἶτα δίδόντες τοῖς εὐπορωτάτοις ἐν τῇ πόλει κατὰ λόγον ἐκάστῳ ἀργύριον παρ' ἐκείνων ἔλαβον ἴσον. οἱ τε οὖν ἰδιῶται εἶχον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν χρείας ἀναλίσκειν καὶ ἡ πόλις τοῦ χρέους ἀπηλλάγη. δεύτερον δὲ ἐκ τῶν προσόδων ἐκείνοις τὸν τε τόκον κατέφερον Σηλυβριανοὶ δὲ δεηθέντες χρημάτων, νόμου ὄντος αὐτοῖς σίτου μὴ ἐξάγειν . . . ἐν λιμῷ γενομένοις, ἐκείνοις δὲ ὑπάρχοντος σίτου παλαιοῦ, ἐψηφίσαντο τῇ πόλει παραδοῦναι τοὺς ἰδιώτας τὸν σῖτον τῆς τεταραμένης τιμῆς, [1349a][1] ὑπολειπόμενον ἕκαστον ἑνιαυτοῦ τροφὴν: εἶτα ἐξαγωγὴν ἔδωκαν τῷ βουλομένῳ, τάξαντες τιμὴν ἣν ἐδόκει καλῶς ἔχειν αὐτοῖς.

Ἄβυθνοὶ δὲ, διὰ στασιασμὸν τῆς χώρας ἀργοῦ γενομένης, καὶ τῶν μετοίκων οὐ προϊεμένων αὐτοῖς οὐδὲν διὰ τὸ καὶ ἔτι ὀφείλειν, ἐψηφίσαντο τὸν βουλόμενον τοῖς γεωργοῖς δανείζειν, ὡς ἐργάσωνται, ὡς πρώτοις αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς ἐκ τοῦ καρποῦ, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ τῶν λειπομένων.

Ἐφέσιοι δεηθέντες χρημάτων νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν χρυσὸν τὰς γυναῖκας, ὅσον δὲ νῦν ἔχουσι δανεῖσαι τῇ πόλει.

τῶν τε κιόνων τῶν ἐν τῷ νεῷ τάξαντες ἀργύριον ὃ δεῖ καταβαλεῖν εἶων ἐπιγράφεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ δόντος τὸ ἀργύριον ὡς ἀναπεθεικός.

Διονύσιος Συρακούσιος βουλόμενος χρήματα συναγαγεῖν, ἐκκλησίαν ποιήσας ἔφησεν ἑωρακέναι τὴν Δήμητραν, καὶ κελεύειν τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον εἰς τὸ ἱερόν ἀποκομίζειν. αὐτὸς μὲν οὖν τῶν παρ' αὐτῷ γυναικῶν τὸν κόσμον τοῦτο πεποιηκέναι: ἡξίου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, μὴ τι μῆνιμα παρὰ τῆς θεοῦ γένηται: τὸν δὲ μὴ τοῦτο ποιήσαντα ἔνοχον ἔφησεν ἱεροσυλίας ἔσεσθαι. [20] ἀνενεγκάντων δὲ πάντων ἃ εἶχον διὰ τε τὴν θεὸν καὶ δι' ἐκεῖνον, δύσας τῇ θεῷ τὸν κόσμον ἀπηνέγκατο ὡς παρὰ τῆς θεοῦ δεδανεισμένος. προελθόντος δὲ χρόνου καὶ τῶν γυναικῶν πάλιν φορουσῶν, ἐκέλευσε τὴν βουλομένην χρυσοφορεῖν τάγμα τι ἀνατιθέναι ἐν τῷ ἱερῷ.

τριηρεῖς τε ναυπηγεῖσθαι μέλλων ἦρθε ὅτι δεήσοιτο χρημάτων. ἐκκλησίαν οὖν συναγαγὼν ἔφη πόλιν αὐτῷ τινα προδίδοσθαι, εἰς ἣν δεῖσθαι χρημάτων, ἡξίου τε αὐτῷ τοὺς πολίτας εἰσενέγκαι δύο στατηῆρας ἕκαστον: οἱ δ' εἰσήνεγκαν. διαλιπὼν δὲ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὡς διημαρτηκῶς τῆς πράξεως, ἐπαινέσας αὐτοὺς ἀπέδωκεν ἕκαστῳ ὃ εἰσήνεγκαν. ποιήσας δὲ τοῦτο ἀνεκτήσατο τοὺς πολίτας. εἶτα πάλιν . . . οἴομενοι ἀπολήψεσθαι εἰσήνεγκαν: ὃ δὲ λαβῶν εἶχεν εἰς τὴν ναυπηγίαν.

οὐκ εὐπορῶν δὲ ἀργυρίου νόμισμα ἔκοψε καττιτέρου, καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν πολλὰ τοῦ κεκομμένου νομίσματος ὑπερεῖπεν: οἱ δὲ ἐψηφίσαντο καὶ μὴ βουλόμενοι ἕκαστος ὃ ἂν εἴλετο ἔχειν ὡς ἀργυροῦν ἀλλὰ μὴ καττιτέρινον.

[1349b][1] πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἡξίου τοὺς πολίτας εἰσενεγκεῖν αὐτῷ: οἱ δ' οὐκ ἔφασαν ἔχειν. ἐξενέγκας οὖν τὰ σκεύη τὰ παρ' αὐτοῦ ἐπώλει, ὡς δὴ δι' ἀπορίαν τοῦτο ποιῶν: ἀγοραζόντων δὲ Συρακουσίων ἀπεγράφετο τί ἕκαστος ἀγοράσειεν: ἐπεὶ δὲ τὴν τιμὴν κατέβαλον, ἐκέλευσε τὸ σκεῦος ἀναφέρειν ἕκαστον ὃ ἠγόρασεν.

τῶν τε πολιτῶν διὰ τὰς εἰσφορὰς οὐ τρεφόντων βοσκήματα, εἶπεν ὅτι ἱκανὰ ἦν αὐτῷ πρὸς τοσοῦτον: τοὺς οὖν νῦν τι κτησαμένους ἀτελεῖς ἔσεσθαι. πολλῶν δὲ ταχὺ κτησαμένων πολλὰ βοσκήματα, ὡς ἀτελεῖ ἐξόντων, ἐπεὶ καιρὸν ὤρετο εἶναι, τιμήσασθαι κελεύσας ἐπέβαλε τέλος. οἱ οὖν πολῖται ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τῷ ἐξηπατηθῆσθαι, σφάζοντες ἐπώλουν. ὡς δὲ πρὸς τοῦτο ἔταξε σφάζεσθαι ὅσα δεῖ τῆς ἡμέρας, οἱ δὲ πάλιν ἱερόδωτα ἐποίουν: ὃ δὲ ἀπέειπε θῆλυ μὴ δύειν.

πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἐκέλευσε ἀπογράψασθαι [χρημάτων] πρὸς αὐτὸν ὅσοι οἰκοὶ εἰσιν ὄρφανοί. ἀπογραψαμένων δὲ ἄλλων τὰ τούτων χρήματα ἀπεχρᾶτο, ἕως ἕκαστος εἰς ἡλικίαν ἔλθοι.

Ῥηγίον τε καταλαβῶν, ἐκκλησίαν συναγαγὼν εἶπε διότι δικαίως μὲν ἂν ἕξανδραποδισθεῖεν ὑπ' αὐτοῦ, [20] νῦν μέντοι τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀνηλωμένα χρήματα κομισάμενος καὶ ὑπὲρ ἕκαστου σώματος τρεῖς μναῖς ἀφήσειν αὐτούς. οἱ δὲ Ῥηγῖνοι ὅσα ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένα ἐμφανῆ ἐποίουν καὶ οἱ ἄποροι παρὰ τῶν εὐπορωτέρων καὶ παρὰ τῶν ξένων δανειζόμενοι ἐπόρισαν ἃ ἐκέλευσε χρήματα. λαβῶν δὲ ταῦτα παρ' αὐτῶν τὰ τε σώματα πάντα οὐδὲν ἤττον ἀπέδοτο τὰ τε σκεύη, ἃ τότε ἦν ἀποκεκρυμμένα, ἐμφανῆ ἅπαντα ἔλαβε.

δανεισάμενός τε παρὰ τῶν πολιτῶν χρήματα ἐπ' ἀποδόσει, ὡς ἀπήτουν αὐτόν, ἐκέλευσε ἀναφέρειν ὅσον ἔχει τις ἀργύριον πρὸς αὐτόν: εἰ δὲ μὴ, θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ἀνενεχθέντος δὲ τοῦ ἀργυρίου, ἐπικόψας χαρακτήρα ἐξέδωκε τὴν δραχμὴν δύο δυναμένην δραχμᾶς καὶ τό τε ὀφειλόμενον πρότερον . . . ἀνήνεγκαν πρὸς αὐτόν.

εἰς Τυρρηνίαν τε πλεύσας ναυσὶν ἑκατόν, ἔλαβεν ἐκ τοῦ τῆς Λευκοθέας ἱεροῦ χρυσίον τε καὶ ἀργύριον πολὺ καὶ τὸν ἄλλον κόσμον οὐκ ὀλίγον. εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ οἱ ναῦται πολλὰ ἔχουσι, [1350a][1] κήρυγμα ἐποίησατο τὰ ἡμίσεια ὧν ἔχει ἕκαστος ἀναφέρειν πρὸς αὐτόν, τὰ δ' ἡμίσεια ἔχειν τὸν λαβόντα: τῷ δὲ μὴ ἀνενέγκαντι θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ὑπολαβόντες δὲ οἱ ναῦται ἀνενεγκόντες τὰ ἡμίσεια τὰ κατάλοιπα ἔχειν, ἀδεῶς ἀνήνεγκαν: ὃ δ' ἐπέπειρε ἐκεῖνα ἔλαβεν, ἐκέλευσε πάλιν τὰ ἡμίσεια ἀναφέρειν.

Μενδαῖοι δὲ τὰ μὲν ἀπὸ λιμένων καὶ τῶν ἄλλων τελῶν αὐτοῖς προσπορευόμενα ἐχρῶντο εἰς διοίκησιν τῆς πόλεως, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ οἰκιῶν τέλη οὐκ ἔπραττον, ἀλλ' ἀνέγραφον τοὺς ἔχοντας: ὅποτε δὲ δεηθεῖεν χρημάτων, ἀπεδίδοσαν ὀφείλοντες: ἐκέραδαινον οὖν τὸν παρεληλυθότα χρόνον ἀτόκοις τοῖς χρήμασιν ἀποκεχρημένοι.

πολεμοῦντες πρὸς Ὀλυνθίους καὶ δεόμενοι χρημάτων, ὄντων αὐτοῖς ἀνδραπόδων, ἐψηφίσαντο καταλειπομένων ἐνὶ ἐκάστῳ θήλους καὶ ἄρρενος τὰ ἄλλα ἀποδόσθαι τῇ πόλει, ὡς ἐκδανεῖσθαι τοὺς ἰδιώτας χρήματα.

Καλλίστρατος ἐν Μακεδονίᾳ πωλουμένου τοῦ ἐλλιμενίου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἴκοσι ταλάντων, ἐποίησεν εὐρεῖν τὸ διπλάσιον: κατιδῶν γὰρ ὠνούμενους τοὺς εὐπορωτέρους αἰεὶ διὰ τὸ δεῖν ταλαντιαίους καθιστάναι τοὺς ἐγγύους τῶν εἴκοσι ταλάντων, [20] προεκήρυξεν ὠνεῖσθαι τὸν βουλόμενον καὶ τοὺς ἐγγύους καθιστάναι τοῦ τρίτου μέρους καὶ καθ' ὅποσον ἕκαστος δύνηται πείθειν. Τιμόθεος Ἀθηναῖος πολεμῶν πρὸς Ὀλυνθίους καὶ ἀπορούμενος ἀργυρίου, κόψας χαλκὸν διεδίδου τοῖς στρατιώταις. ἀγανακτούντων δὲ τῶν στρατιωτῶν ἔφη αὐτοῖς τοὺς ἐμπόρους τε καὶ ἀγοραῖους ἅπαντα ὡσαύτως πωλήσειν. τοῖς δ' ἐμπόροις προεῖπεν, ὃν ἂν τις λάβῃ χαλκόν, τούτου πάλιν ἀγοράζειν τὰ τ' ἐκ τῆς χώρας ὠνια καὶ τὰ ἐκ τῶν λειῶν ἀγόμενα: ὅς δ' ἂν περιλειφθῇ αὐτοῖς χαλκός, πρὸς αὐτὸν ἀναφέροντας ἀργύριον λαμβάνειν.

περὶ Κέρκυραν δὲ πολεμῶν καὶ ἀπόρως διακείμενος καὶ τῶν στρατιωτῶν αἰτούντων τοὺς μισθοὺς καὶ ἀπειθούντων αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους φασκόντων ἀποπορεύεσθαι, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφησεν οὐ δύνασθαι διὰ τοὺς χειμῶνας παραγενέσθαι αὐτῷ ἀργύριον, ἐπεὶ τοσαύτην εἶναι περὶ αὐτὸν εὐπορίαν, ὥστε τὴν προδεδομένην τριμήνου σιταρχίαν δωρεᾶν αὐτοῖς διδόναι: [1350b][1] οἱ δὲ ὑπολαβόντες οὐκ ἂν ποτε προέσθαι τοσαῦτα χρήματα τὸν Τιμόθεον αὐτοῖς, εἰ μὴ τῇ ἀληθείᾳ προσδόκιμα ἦν τὰ χρήματα πρὸς αὐτόν, ἥσυχίαν εἶχον ὑπὲρ τῶν μισθῶν ἕως ἐκεῖνος διωκῆσατο ἃ ἐβούλετο.

Σάμων δὲ πολιορκῶν τοὺς καρπούς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἀπεδίδοτο αὐτοῖς τοῖς Σαμίοις, ὥστε εὐπόρησε χρημάτων εἰς μισθοὺς τοῖς στρατιώταις. τῶν τε ἐπιτηδείων ἐπεὶ σπάνις ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διὰ τοὺς ἀφικνουμένους, ἀπηγόρευσε μὴ πωλεῖν σῖτον ἀληλεσμένον μηδὲ μέτρον ἔλασσον ἢ μέδιμνον, μηδὲ τῶν ὑγρῶν μηδὲν ἔλαττον ἢ μετρητὴν. οἱ μὲν οὖν ταξιαρχοὶ τε καὶ λοχαγοὶ ἀγοράζοντες ἀθρόα διεδίδουσαν τοῖς στρατιώταις, οἱ δὲ εἰσαφικνούμενοι ἤγον αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια: ὅποτε δὲ ἀπαλλάττοντο, εἴ τι περιλοιπὸν εἶη αὐτοῖς, ἐπώλουν. ὥστε συνέβαινε εὐπορεῖσθαι τοὺς στρατιώτας τῶν ἐπιτηδείων.

Διδάλης Πέρσης ἔχων στρατιώτας τὰ μὲν καθ' ἡμέραν πορίζειν ἐδύνατο ἐκ τῆς πολεμίας αὐτοῖς, νόμισμα δὲ οὐκ ἔχων διδόναι, ἀπαιτούμενος δέ, χρόνου γενομένου οὗ ὠφείλε, τεχνάζει τοιόνδε. [20] ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφη οὐκ ἀπορεῖσθαι χρημάτων, ἀλλ' εἶναι αὐτῷ ἐν χωρίῳ τινί, λέγων ἐν ᾧ εἶη. καὶ ἀναξεύξας ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτό: εἶτα, ὡς ἐγγὺς τοῦ χωρίου ἐγένετο, προελθὼν εἰς αὐτὸ ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνότων ἱερῶν ὅσος ἐνῆν κοῖλος ἄργυρος: εἶτ' ἐπισκευάσας τὰς ἡμίονους ὡς ἀγούσας ἀργύριον παραφαινούσας τε ταῦτα ἐβάδιζεν. ἰδόντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ νομίσαντες ἅπαντα εἶναι ἄργυρον τὰ ἀγόμενα, ἐδάρρησαν ὡς κοιμούμενοι τὸν μισθόν. ὁ δὲ ἔφη δεῖν εἰς Ἀμισὸν ἐλθόντας ἐπισημήνασθαι: ἦν δ' εἰς τὴν Ἀμισὸν ὁδὸς πολλῶν τε ἡμερῶν καὶ χειμέριος: τὸν δὴ χρόνον τοῦτον ἀπεχρᾶτο τῷ στρατοπέδῳ τὰ ἐπιτήδεια μόνον διδούς.

τοὺς τεχνίτας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτὸς εἶχε καὶ τοὺς καπήλους τοὺς μεταβαλλομένους τι: ἄλλω δὲ οὐκ ἦν οὐδενὶ οὐδὲν τούτων ποιεῖν.

Χαβρίας Ἀθηναῖος Ταῖς τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖ ἐκστρατεύοντι καὶ δεομένῳ χρημάτων συνεβούλευε τῶν τε ἱερῶν τινα καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος φάσαι πρὸς τοὺς ἱερεῖς δεῖν παραλυθῆναι διὰ τὴν δαπάνην. [1351a][1] ἀκούσαντες δὲ οἱ ἱερεῖς καὶ τὸ ἱερόν παρ' αὐτοῖς

ἕκαστοι βουλόμενοι εἶναι, καὶ ἴδια αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς ἐδίδουσαν χρήματα. ἐπεὶ δὲ παρὰ πάντων εἰλήφει, προστάξαι αὐτοῖς ἐκέλευσεν εἰς μὲν τὸ ἱερόν καὶ εἰς αὐτὸν τῆς δαπάνης ἧς πρότερον ἐποιοῦντο τὸ δέκατον μέρος ποιῆσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῷ δανεῖσθαι, ἕως ὃ πόλεμος ὁ πρὸς βασιλέα διαλυθῆ.

ἀπ' οἰκίας δὲ ἐκάστης κελεῦσαι ἅπαντας εἰσενέγκαι τάξαντα ὃ δεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὡσαύτως: τοῦ σίτου τε πωλουμένου χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸν πωλοῦντα καὶ ὠνούμενον ἀπὸ τῆς ἀρτάβης τὸν ὄβολόν: ἀπὸ τῶν πλοίων τε καὶ ἐργαστηρίων καὶ τῶν ἄλλην τινὰ ἐργασίαν ἐχόντων τῆς ἐργασίας μέρος τὸ δέκατον κελεῦσαι ἀποτελεῖν.

ἐκστρατεύειν δ' αὐτῷ μέλλοντι ἐκ τῆς χώρας, εἴ τίς τι ἔχει ἄσημον ἀργύριον ἢ χρυσίον, κελεῦσαι ἐνέγκαι πρὸς αὐτόν: ἐνεγκάντων δὲ τῶν πλείστων, ἐκέλευσε τούτῳ μὲν ἐκεῖνον χρῆσθαι, τοὺς δὲ δανείσαντας συστήσαι τοῖς νομάρχαις, ὥστ' ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς ἀποδοῦναι.

Ἰφικράτης Ἀθηναῖος, Κότυς συναγαγόντος στρατιώτας, ἐπόρισεν αὐτῷ χρήματα τρόπον τοιοῦτον. [20] ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν ἦρχε προστάξαι κατασπεῖραι αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίμνων: τούτου δὲ πραχθέντος συνελέγη σίτου πολὺ πλήθος. καταγαγὼν οὖν ἐπὶ τὰ ἐμπόρια ἀπέδοτο, καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

Κότυς Θραῖξ παρὰ Περινθίων ἐδανείζετο χρήματα εἰς τοὺς στρατιώτας συναγαγεῖν: οἱ δὲ Περινθιοὶ οὐκ ἐδίδουσαν αὐτῷ. ἤξιωσεν οὖν αὐτοὺς ἄνδρας γε τῶν πολιτῶν φρουροὺς δοῦναι εἰς χωρία τινὰ, ἵνα τοῖς ἐκεῖ στρατιώταις νῦν φρουροῦσι σχῆ ἀποχρήσασθαι. οἱ δὲ τοῦτο ταχέως ἐποίησαν, οἴομενοι τῶν χωρίων κύριοι ἔσεσθαι. ὁ δὲ Κότυς τοὺς ἀποσταλέντας εἰς φυλακὴν ποιήσας τὰ χρήματα αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀποστειλάντας, ἃ ἐδανείζετο παρ' αὐτῶν, κομίσασθαι.

Μέντωρ Ῥόδιος Ἐρμείαν συλλαβὼν καὶ τὰ χωρία αὐτοῦ κατασχὼν τοὺς ἐπιμελητὰς εἶασε κατὰ χώραν τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐρμείου καθεστηκότας. ἐπεὶ δὲ ἐδάρρησάν τε ἅπαντες καί, εἴ τί ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένον ἢ ὑπεκκείμενον, μεθ' αὐτῶν εἶχον, συλλαβὼν αὐτοὺς πάντα παρείλετο ἃ εἶχον.

[1351b][1] Μέμων Ῥόδιος κυριεύσας Λαμφάκου δεηθεὶς χρημάτων ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις αὐτῶν πληθὺς τι ἀργυρίου, τούτοις δὲ τὴν κομιδὴν ἔσεσθαι παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἔφησεν: ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται εἰσήνεγκαν, ἐκέλευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσθαι ἐν χρόνῳ διειπάμενος ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς ἀποδώσει.

πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἤξιωσεν αὐτοὺς εἰσενέγκαι, κομίσασθαι δὲ ἐκ τῶν προσόδων: οἱ δ' εἰσήνεγκαν ὡς διὰ ταχέων αὐτοῖς ἔσομένης τῆς κομιδῆς: ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ καταβολαὶ τῶν προσόδων παρήσαν, ἔφησεν ἐπ' αὐτῷ χρεῖαν εἶναι καὶ τούτων, ἐκείνοις δὲ ὕστερον ἀποδώσει σὺν τόκῳ.

τῶν τε στρατευομένων παρ' αὐτῷ παρηρεῖτο τὰς σιταρχίας καὶ τοὺς μισθοὺς ἕξ ἡμερῶν τὸν ἐνιαυτόν, φάσκων ταύταις ταῖς ἡμέραις οὔτε φυλακὴν αὐτοῖς οὐδεμίαν οὔτε πορείαν οὔτε δαπάνην ποιῆσθαι, τὰς ἐξαιρεσίμους λέγων.

τόν τε πρὸ τοῦ χρόνον διδοὺς τοῖς στρατιώταις τῇ δευτέρῃ τῆς νομηνίας τὴν σιταρχίαν, τῷ μὲν πρώτῳ μηνὶ παρέβη τρεῖς ἡμέρας, τῷ δ' ἐχομένῳ πέντε. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον προῆγεν, ἕως εἰς τὴν τριακάδα ἦλθεν.

Χαριδῆμος Ὠρεΐτης ἔχων τῆς Αἰολίδος τινὰ χωρία, [20] ἐπιστρατεύοντος ἐπ' αὐτόν Ἀρταβάζου χρημάτων ἐδεῖτο εἰς τοὺς στρατιώτας. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰσέφερον αὐτῷ, εἴτα οὐκέτι ἔφασαν ἔχειν: ὁ δὲ Χαριδῆμος, ὃ ᾧετο χωρίον εὐπορώτατον εἶναι, ἐκέλευσεν [καὶ] εἴ τι νόμισμα ἔχουσιν ἢ τι ἄλλο σκευὸς ἀξιόλογον, εἰς ἕτερον χωρίον ἀποστέλλειν, παραπομπὴν δὲ

δώσειν: ἅμα δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν φανερὸς ἦν. πεισθέντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, προαγαγὼν αὐτοὺς τῆς πόλεως μικρὸν καὶ ἐρευνήσας ἃ εἶχον, ἔλαβεν ὅσων ἐδεῖτο, ἐκείνους δὲ πάλιν εἰς τὸ χωρίον ἀπήγεν.

κῆρυγμά τε ποιησάμενος ἐν ταῖς πόλεσιν, ὧν ἦρχε, μηδὲνα μηδὲν ὄπλον κεκτῆσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰ δὲ μὴ, ἀποτείσειν ἀργύριον ὃ ἐπεκῆρυξεν, ἡμέλει καὶ οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. τῶν δὲ ἀνθρώπων οἰομένων τὸ κῆρυγμα μάτην αὐτὸν πεποιῆσθαι, εἶχον ἃ ἔτυχον ἕκαστοι κεκτημένοι κατὰ χώραν. ὃ δ' ἐρευνᾶν ἐξαίφνης ποιησάμενος τῶν οἰκιῶν, παρ' οἷς εὗρεν ὄπλον τι, ἐπράττετο τὸ ἐπιτίμιον.

Φιλοξενὸς τις Μακεδῶν Καρίας σατραπεύων δεηθεὶς χρημάτων Διονύσια ἔφασκε μέλλειν ἄγειν, [I352a][I] καὶ χοραγοὺς προέγραψε τῶν Καρῶν τοὺς εὐπορωτάτους καὶ προσέταπτε αὐτοῖς ἃ δεῖ παρασκευάζειν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς δυσχεραίνοντας, ὑποπέμπων τινὰς ἡρώτα, τί βούλονται δόντες ἀπαλλαγῆναι τῆς λειτουργίας. οἱ δὲ πολλῶ πλεον ἢ ὅσον ὥντο ἀναλώσειν ἔφασαν δώσειν τοῦ μὴ ὀχλεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι. ὃ δὲ παρὰ τούτων λαβῶν ὃ ἐδίδοσαν ἐτέρους κατέγραψεν, ἕως ἔλαβε παρὰ τούτων ἃ ἐβούλετο καὶ προσῆν παρ' ἑκάστοις.

Εὐαίσιος Σύρος Αἰγύπτου σατραπεύων, ἀφίστασθαι μελλόντων τῶν νομαρχῶν ἀπ' αὐτοῦ αἰσθόμενος, καλέσας αὐτοὺς εἰς τὰ βασιλεια ἐκρέμα ἅπαντας: πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους ἐκέλευσε λέγειν ὅτι ἐν φυλακῇ εἰσιν. ἕκαστος οὖν τῶν οἰκείων ἔπραττον ὑπὲρ ἐκάστου, καὶ χρημάτων ἐξεωνοῦντο τοὺς συνειλημμένους. ὃ δὲ διομολογησάμενος ὑπὲρ ἐκάστου καὶ λαβῶν τὰ ὁμολογηθέντα ἀπέδωκεν ἐκάστοις τὸν νεκρόν.

Κλεομένης Ἀλεξανδρεὺς Αἰγύπτου σατραπεύων, λιμοῦ γενομένου ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις σφόδρα, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ μετρίως, ἀπέκλεισε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. τῶν δὲ νομαρχῶν φασκόντων [20] οὐ δύνησθαι τοὺς φόρους ἀποδοῦναι τῷ μὴ ἐξάγεσθαι τὸν σῖτον, ἐξαγωγὴν μὲν ἐποίησε, τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν, ὥστε συνέβαινε αὐτῷ, εἰ μὴ . . . , ἐξαγομένου ὀλίγου πολὺ τέλος λαμβάνειν, αὐτοὺς τε τοὺς νομάρχας πεπαῦσθαι τῆς προφάσεως.

διαπλέοντος δ' αὐτοῦ τὸν νομόν, οὗ ἔστι θεὸς ὁ κροκοδείλιος, ἠρπάσθη τις τῶν παίδων αὐτοῦ. καλέσας οὖν τοὺς ἱερεῖς ἔφη πρότερος ἀδικηθεὶς ἀμύνεσθαι τοὺς κροκοδείλους, καὶ προσέταξε θηρεύειν αὐτούς. οἱ δὲ ἱερεῖς, ἵνα μὴ ὁ θεὸς αὐτῶν καταφρονηθῇ, συναγαρόντες ὅσον ἠδύναντο χρυσίον ἔδοσαν αὐτῷ καὶ οὕτως ἐπαύσατο.

Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως ἐντειλαμένου αὐτῷ οἰκίσαι πόλιν πρὸς τῇ Φάρῳ καὶ τὸ ἐμπόριον τὸ πρότερον ὄν ἐπὶ τοῦ Κανώβου ἐνταῦθα ποιῆσαι, καταπλεύσας εἰς τὸν Κανώβον πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς κτήματα ἔχοντας ἐκεῖ ἐπὶ τούτῳ ἤκειν ἔφη ὥστε μετοικίσαι αὐτούς. οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ κάτοικοι εἰσενέγκαντες χρήματα ἔδωκαν, ἵν' ἔᾳ κατὰ χώραν αὐτοῖς τὸ ἐμπόριον. ὃ δὲ λαβῶν τότε μὲν ἀπηλλάγη, εἶτα δὲ καταπλεύσας, ἐπεὶ ἦν εὐτρεπῆ αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, [I352b][I] ἤπει αὐτοὺς χρήματα ὑπερβαλὼν τῷ πλήθει: τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ διάφορον εἶναι, τὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐμπόριον καὶ μὴ ἐκεῖ. ἐπεὶ δ' οὐκ ἂν ἔφασαν δύνασθαι δοῦναι, μετώκισεν αὐτούς.

ἀποστείλας τέ τινα ἐπ' ἀγοράσμά τε καὶ αἰσθόμενος ὅτι εὐώνων ἐπιτετύχηκεν, αὐτῷ δὲ μέλλει ἐκτετιμημένα λογίζεσθαι, πρὸς τοὺς συνήθεις τοῦ ἀγοραστοῦ ἔλεγεν ὅτι ἀκηκοὺς εἶη τὰ ἀγοράσματα αὐτὸν ὑπερτίμια ἠγορακῆναι: αὐτὸς οὖν οὐ προσέξειν: καὶ ἅμα τὴν ἀβελτερίαν αὐτοῦ ἐλοιδορεῖ μετ' ὀργῆς προσποιητοῦ. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούοντες οὐκ ἔφασαν δεῖν πιστεύειν αὐτὸν τοῖς λέγουσί τι κατ' ἐκεῖνον, ἕως αὐτὸς παραγενόμενος τὸν λόγον αὐτῷ δῶ. ἀφικομένου δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ Κλεομένου: ὃ δ' ἐκείνοις τε βουλόμενος ἐνδείξασθαι καὶ τῷ Κλεομένει, ἀνήνεγκε τὰς τιμὰς ὧνπερ ἦν ἠγορακῶς.

τοῦ τε σίτου πωλουμένου ἐν τῇ χώρᾳ δεκαδράχμου, καλέσας τοὺς ἐργαζομένους ἡρώτα, πόσου βούλονται αὐτῷ ἐργάζεσθαι: οἱ δ' ἔφασαν ἐλάσσονος ἢ ὅσου ἂν τοῖς ἐμπόροις ἐπώλουν. ὃ δ'

ἐκείνους μὲν ἐκέλευσεν αὐτῷ παραδιδόναι ὅσουπερ ἐπώλουν τοῖς ἄλλοις: αὐτὸς δὲ τάξας τριάκοντα καὶ [20] δύο δραχμὰς τοῦ σίτου τιμὴν οὕτως ἐπώλει.

τούς τε ἱερεῖς καλέσας ἔφησε πολὺ τὸ ἀνώμαλον ἀνάλωμα ἐν τῇ χώρᾳ γίνεσθαι εἰς τὰ ἱερά: δεῖν οὖν καὶ τῶν ἱερῶν τινα καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος καταλυθῆναι. οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ ἰδία ἕκαστος καὶ κοινῇ τὰ ἱερά χρήματα ἐδίδουσαν, οἴομενοί τε αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ μέλλειν τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἕκαστος βουλόμενος τό τε ἱερόν τὸ αὐτοῦ μείναι κατὰ χώραν καὐτὸς ἱερεὺς.

Ἀντιμένης Ῥόδιος ἡμιόδιος γενόμενος Ἀλεξάνδρου περὶ Βαβυλῶνα ἐπόρισε χρήματα ὧδε. νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ παλαιοῦ δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων, χρωμένου δὲ αὐτῷ οὐδενός, τηρήσας τούς τε σατράπας ἅπαντας προσδοκίμους ὄντας καὶ στρατιώτας, οὐκ ὀλίγους τε πρέσβεις καὶ τεχνίτας κλητούς ἄλλους τούς ἄγοντας καὶ ἰδία ἀποδημοῦντας, καὶ δῶρα πολλὰ ἀναγόμενα, τὴν δεκάτην ἔπρασσε κατὰ τὸν νόμον τὸν κείμενον.

πάλιν τε πορίζων τάνδραποδα τὰ ἐπὶ στρατοπέδῳ ὄντα ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀπογράφεσθαι ὅποσον θέλοι, μέλλειν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀκτὼ δραχμὰς ἀποτίσαι, ἂν δὲ ἀποδρᾷ τὸ ἀνδράποδον, κομίζεσθαι τὴν τιμὴν ἧς ἀνεγράφατο. [I353a][I] ἀπογραφέντων οὖν πολλῶν ἀνδραπόδων οὐκ ὀλίγον συνετελεῖ ἀργύριον. εἰ δὲ τι ἀποδρῶν ἀνδράποδον, ἐκέλευε τὸν σατράπην τῆς . . . ἐν ἧ ἔστι τὸ στρατόπεδον, ἀνασφάζειν τὴν τιμὴν τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι.

Ὀφέλας Ὀλύνδιος καταστήσας ἐπιμελητὴν εἰς τὸν νομὸν τὸν Ἀδριβίτην, ἐπεὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ νομάρχαι οἱ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἔφασαν βούλεσθαι πλείω αὐτοῖ πολὺ φέρειν, τὸν δ' ἐπιμελητὴν τὸν νῦν καθεστηκότα ἀπαλλάξαι αὐτὸν ἤξιουν, ἐπερωτήσας αὐτοὺς εἰ δυνήσονται συνετελεῖν ἅπερ ἐπαγγέλλονται, φησάντων αὐτῶν, τὸν μὲν ἐπιμελητὴν κατὰ χώραν εἶα, τοὺς δὲ φόρους πράσσεισθαι ἐκέλευεν ὅσους αὐτοῖ ὑπετιμήσαντο. οὔτε οὖν ὃν κατέστησεν ἀτιμάσαι ἐδόκει οὔτ' ἐκείνοις πλείους φόρους ἐπιβαλεῖν ἢ αὐτοῖ ἔταξαν, χρήματα δὲ πολλαπλάσια αὐτὸς ἐλάμβανεν.

Πυθοκλῆς Ἀθηναῖος Ἀθηναίοις συνεβούλευσε τὸν μόλυβδον τὸν ἐκ τῶν Λαυριῶν παραλαμβάνειν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν τὴν πάλιν, ὥσπερ ἐπώλουν, δίδραχμον, εἶτα τάξαντας αὐτοὺς τιμὴν ἑξαδράχμου οὕτω πωλεῖν. Χαβρίας πληρωμάτων τε κατειλεγμένων εἰς [20] ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ναῦς, τῷ δὲ Ταῷ ἐξήκοντα μόνον οὔσης χρείας, προσέταξε τοῖς ἐκ τῶν ἐξήκοντα νεῶν αὐτοῦ τῶν ὑπομενουσῶν τοὺς πλείοντας εἰς δῆμινον σιτηρησιάσαι, ἢ αὐτοὺς πλέειν. οἱ δὲ βουλόμενοι ἐπὶ τῶν ἰδίων μείναι ἔδωκαν ἃ προσέταξεν.

Ἀντιμένης τούς τε θησαυροὺς τοὺς παρὰ τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἀναπληροῦν ἐκέλευε τοὺς σατράπας κατὰ τὸν νόμον τὸν τῆς χώρας: ὅποτε δὲ διαπορεύοιτο στρατόπεδον ἢ ἕτερος ὄχλος ἄνευ τοῦ βασιλέως, πέμψας τινὰ παρ' αὐτοῦ ἐπώλει τὰ ἐκ τῶν θησαυρῶν.

[I353b][I] Κλεομένης προσπορευομένης τε τῆς νομηνίας καὶ δέον τοῖς στρατιώταις σιταρχίαν δοῦναι, κατέπλευσεν ἐξεπίτηδες: προσπορευομένου δὲ τοῦ μηνὸς ἀναπλεύσας διέδωκε τὴν σιταρχίαν, εἶτα τοῦ εἰσιόντος μηνὸς διέλιπεν ἕως τῆς νομηνίας. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται διὰ τὸ νεωστὶ εἰληφέναι τὴν σιταρχίαν ἡσυχίαν εἶχον, ἐκεῖνος δὲ παραλλάξας ἕνα μῆνα παρὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἀφήρει μισθὸν αἰεὶ μηνός.

Σταβέλβιος ὁ Μυσῶν . . . στρατιώταις μισθὸν συγκαλέσας . . . ἔφησεν αὐτῷ τῶν μὲν ἰδιωτῶν οὐδεμίαν χρείαν εἶναι, τῶν δὲ ἡγεμόνων, ὅταν δέηται στρατιωτῶν, ἐκείνων ἕκαστον δοῦς ἀργύριον ἀποστέλλειν ἐπὶ ξηρολογίαν, τοὺς τε μισθοὺς οὐς δεῖ ἐκείνοις δοῦναι, τοῖς ἡγεμόσιν ἂν ἡδίων δίδοναι: ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς ἀποστέλλειν ἕκαστον τοὺς αὐτῶν καταλόγους ἐκ τῆς χώρας. τῶν δὲ ἡγεμόνων ὑπολαβόντων χρηματισμὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι, ἀπέστειλαν τοὺς στρατιώτας, καθάπερ ἐκεῖνος προσέταξε. διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον καὶ συναγαγὼν αὐτοὺς οὔτε αὐλητὴν ἄνευ χοροῦ οὔτε ἡγεμόνας ἄνευ ἰδιωτῶν οὐδὲν ἔφη χρησίμους εἶναι: ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι ἐκ τῆς χώρας.

[20] Διονύσιος τὰ ἱερὰ περιπορευόμενος, εἰ μὲν τράπεζαν ἴδοι παρακειμένην χρυσῆν ἢ ἀργυρᾶν, ἀγαθοῦ δαίμονος κελεύσας ἐγγέαι ἐκέλευεν ἀφαιρεῖν, ὅσα δὲ τῶν ἀγαλμάτων φιάλην εἶχε προτετακότα, εἶπας ἂν ὅτι δέχομαι, ἐξαιρεῖν ἐκέλευε. τὰ δ' ἰμάτια τὰ τε χρυσᾶ καὶ τοὺς στεφάνους . . . περιήρει τῶν ἀγαλμάτων φάσκων αὐτὸς καὶ κουφότερα καὶ εὐωδέστερα δοῦναι: εἶτα ἰμάτια μὲν λευκά, στεφάνους δὲ λευκοῖνους περιετίθει.

1] bonam mulierem eorum que sunt intus dominari oportet, curam habentem omnium secundum scriptas leges, non permittentem ingredi nullum si non vir perceperit, timentem [5] precipue verba forensium mulierum ad corruptionem anime. et que intus sibi contingunt ut sola sciat, et si quid sinistri ab ingredientibus fiat, vir habet causam. dominam existentem expensarum et sumptuum ad festivitates quas quidem vir permiserit, expensis et vestimento ac apparatu minori [10] utentem quam eciam leges civitatis precipiunt, considerantem quoniam nec questus vestimentorum differens forma nec auri multitudo tanta est ad mulieris virtutem quanta modestia in quolibet opere et desiderium honeste atque composite vite. etenim quilibet talis ornatus et elacio anime est, et multo [15] cercius ad senectutem iustas laudes sibi filiisque tribuendo.

talium quidem igitur ipsa se inanimet mulier composite dominari. indecens enim viro videtur scire que intus fiunt. in ceteris autem omnibus viro parere intendat, nec quicquam civilium audiens, nec aliquid de hiis que ad nuptias spectare [20] videntur velit peragere. sed cum tempus exigit proprios filios filiasve foras tradere aut recipere, tunc autem pareat quoque viro in omnibus et simul deliberet et obediat si ille preceperit, arbitrans non ita viro esse turpe eorum que domi sunt quicquam peragere, sicut mulieri que foris sunt perquirere. [25] sed arbitrari decet vere compositam mulierem viri mores vite sue legem inponi, a deo sibi inpositos, cum nuptiis et fortuna coniunctos. quos equidem si pacienter et humiliter ferat, facile reget domum, si vero non, difficilium. propter que decet non solum cum contingit virum ad rerum esse [30] prosperitatem et ad aliam gloriam, unanimem esse ac iuxta velle servire, verum eciam in adversitatibus. si quid autem in rebus deerit vel ad corporis egritudinem aut ad ignoranciam anime esse manifestam, dicat quoque semper optima et in decentibus obsequatur, preterquam turpe quidem agere [35] aut sibi non dignum, vel memorem esse si quid vir anime passione ad ipsam peccaverit, de nichilo conqueratur quasi illo hoc peragente, sed hec omnia egritudinis ac ignorancie ponere et accidencium peccatorum. quantum enim in hiis quis diligentius obsequatur, tanto maiorem gratiam habebit [40] qui curatus extiterit, cum ab egritudine fuerit liberatus. et si quid ei iubenti non bene habencium non paruerit mulier, multo magis senciet a morbo curatus. propter que decet timere huiusmodi, in aliis autem multo diligentius obsequi quam si empta venisset ad domum. magno enim precio [45] empta fuit, societate namque vite et protectione liberorum, quibus nil maius nec sanctius fieret. adhuc insuper si quidem cum felici viro vixisset, non quoque similiter fieret divulgata. et quidem non modicum est uti bene prosperitate et non humiliter, verum eciam adversitatem bene sufferre [50] multo magis merito honoratur. nam in multis iniuriis et doloribus esse et nichil turpe peragere fortis animi est. orare quidem igitur decet in adversitate virum non pervenire, si vero quicquam mali sibi contingat, arbitrari huic optimam laudem esse sobrie mulieris, existimantem quoniam nec Alciste [55] tantam acquireret sibi gloriam nec Penelope tot et tantas laudes meruisset, si cum felicibus viris vixissent. nunc autem Admiti et Ulixis adversitates paraverunt eis memoriam immortalem. facte enim in malis fideles et iuste viris, a diis nec immerito sunt honorate. prosperitatis quidem enim [60] facile invenire participantes, adversitati non volunt communicare non optime mulierum. propter que omnia decet multo magis honorare virum et in verecundia non habere, si sacra pudicia et opes animositatis filius secundum Herculem non sequantur. Orpheus Fr.

[2][65] mulierem quidem ergo in quodam tali typo legum et morum oportet se custodire. Vir autem leges a similibus adinveniat uxoris in usu, quoniam tamquam socia filiorum et vite ad domum viri devenit, relinquens filios genitorum viri et sui nomina habituros. quibus quid sanctius fieret aut circa que magis vir [70] sane mentis studebit, quam ex optima et preciosissima muliere liberos procreare, senectutis pastores quasi

optimos et pudicos patris ac matris custodes ac tocius domus conservatores: quoniam educati quippe recte a patre et matre sancte atque iuste ipsis utencium quasi merito boni fient, hoc autem non [75] optinentes patientur defectum. exemplum enim vite filiis nisi parentes dederint, puram et excusabilem causam adinvicem habere poterant. timor ne contempti a filiis, cum non bene viverent, ad interitum ipsis erit.

propter que enim nichil decet obmittere ad uxoris doctrinam, ut iuxta posse [80] quasi ex optimis liberos valeant procreare. etenim agricola nichil omittit studendo, ut ad optimam terram et maxime bene cultam, semen consumere, expectans ita optimum sibi fructum fieri, et vult pro ea ut devastari non possit, si sic contigerit, mori cum inimicis pugnando: et huiusmodi mors [85] maxime honoratur. ubi autem tantum studium fit pro corporis esca, ad quam anime semen consumitur quid si pro suis liberis matre atque nutrice nonne omne studium est faciendum? hoc enim solo omne mortale semper factum immortalitatis participat, et omnes petitiones ac oraciones [90] divum permanent paternorum. unde qui contempnit hoc, et deos videtur negligere. propter deos itaque, coram quibus sacra mactavit, et uxorem duxit et multo magis se post parentes uxori tradidit ad honorem.

maximus autem honor sobrie mulieri, si videt virum suum observantem sibi castitatem [95] et de nulla alia muliere curam magis habentem, sed pre ceteris omnibus propriam et amicam et fidelem [sibi] existimantem. tanto etiam magis studebit se talem esse mulier. si cognoverit fideliter atque iuste ad se virum amabilem esse, et ipsa circa virum iuste fidelis erit. ergo prudentem [100] ignorare non decet nec parentum qui sui honores sunt nec qui uxori et filiis proprii et decentes, ut tribuens unicuique que sua sunt iustus et sanctus fiat. multo enim maxime graviter quisque fert honore suo privatus, nec etiam si aliorum quis multa dederit propria auferendo, libenter acceperit. [105] nichil quoque maius nec proprius est uxori ad virum, quam societas honorabilis et fidelis. propter que non decet hominem sane mentis ut ubicunque contingit ponere semen suum, nec ad qualemcunque accesserit, proprium immittere semen, ut non de generibus vilibus et iniquis similia liberis legitimis [110] fiant, et quidem uxor honore suo privetur, filiis vero obprobrium adiungatur.

[3][111] de hiis ergo omnibus reverencia viro debetur: appropinquare vero decet eius uxori cum honestate et cum multa modestia et timore, dando verba coniunctionis eius qui bene habet ac liciti operis et honesti, multa modestia [115] et fide utendo, parva quidem et spontanea remittendo peccata. et si quid autem per ignoranciam deliquerit, moneat nec metum incutiat sine verecundia et pudore, nec eciam sit negligens nec severus. talis quidem enim passio meretricis adulterium est, cum verecundia autem et pudore [120] equaliter diligere et timere libere mulieris ad proprium virum est. duplex enim timoris species est: alia quidem fit cum verecundia et pudore, qua utuntur ad patres filii sobrii et honesti et cives compositi ad benignos rectores, alia vero cum inimicitia et odio, sicut servi ad dominos et cives ad tyrannos [125] iniuriosos et iniquos.

ex hiis quoque omnibus eligens meliora, uxorem sibi concordem et fidelem et propriam facere decet, ut presente viro et non, utatur semper non minus ac si presens adesset, ut tamquam rerum communium curatores, et quando vir abest ut sciat uxor quod nullus sibi melior [130] nec modestior nec magis proprius viro suo. [131] et ostendet hoc in principio, ad commune bonum respiciens, quamvis novicia sit in talibus. et si ipse sibi maxime dominetur, optimus tocius vite rector existet et uxorem talibus uti docebit. nam nec amiciciam nec timorem absque pudore nequaquam honoravit [135] Homerus, sed ubique amare precepit cum modestia et pudore, timere autem sicut Helena ait sic dicens Priamum "metuendus et reverendus es mihi et terribilis amantissime socer", nil aliud

dicens quam cum timore ipsum diligere ac pudore. et rursus Ulixes ad Nausicam dicit hoc “te mulier [140] valde miror et timeo”. arbitratur enim Homerus sic adinvicem virum et uxorem habere, putans ambos bene fieri taliter se habentes. nemo enim diligit nec miratur umquam peiorem nec timet eciam cum pudore, sed huiusmodi passiones contingunt adinvicem melioribus et natura benignis, [145] minoribus tamen sciencia ad se meliores. hunc habitum Ulixes ad Penelopem habens in absencia nil deliquit, Agamemnon autem propter Criseidem ad eius uxorem peccavit, in ecclesia dicens mulierem captivam et non bonam, immo ut dicam barbaram, in nullo deficere in virtutibus Clitemnistre, [150] non bene quidem, ex se liberos habente, neque nisi cohabitare usus est. qualiter enim iuste, qui antequam sciret illam qualis fieret erga se, nuper per violenciam duxit? Ulixes autem rogante ipsum Atlantis filia sibi cohabitare et promittente semper facere immortalam, nec ut fieret immortalis [155] prodire presumpsit, uxoris affectum et dilectionem et fidem maximam arbitrans penam suam fieri si malus existens immortalitatem mereatur habere. nam cum Circe iacere noluit, nisi propter amicorum salutem, immo respondit ei quod nichil dulcius eius patria posset videri quamvis [160] aspera existente, et oravit magis mortalem uxorem filiumque videre quam vivere: sic firmiter in uxorem fidem suam servabat. pro quibus recipiebat equaliter ab uxore.

[4][162] Patet eciam et actor in oracione Ulixis ad Nausicam, honorare maxime viri et uxoris cum nupciis pudicam societatem. [165] oravit enim deos sibi dare virum et domum et unanimitatem optatam ad virum, non quamcunque sed bonam. nichil enim maius bonum ipsa in hominibus ait esse quam cum concordet vir et uxor in voluntatibus domum regunt. hinc patet rursus quod non laudat unanimitatem adinvicem [170] que circa prava servicia fit, sed eam que animo et prudencia iuste coniuncta est. nam voluntatibus domum regere id significat. et iterum dicens quia cum huiusmodi dilectio sit, multe quidem tristicie inimicis fiunt in ipsis, amicis vero gaudia multa, et maxime audiunt ipsum sicut vera [175] dicentem. nam viro et uxori circa optima concorditer existentibus necesse et utriusque amicos sibi adinvicem concordare, deinde fortes existentes esse terribiles inimicis, suis autem utiles: hiis vero discordantibus different et amici, deinde vero infirmos esse maxime ipsos huiusmodi sentire.

[180] in istis autem manifeste precipit actor ea quidem que prava et impudica, invicem inhibere, ea vero que iuxta posse et pudica et iusta sunt, indifferenter sibimet ipsis servire. studentes primo quidem curam parentum habere, vir quidem eorum qui sunt uxoris non minus quam suorum, [185] uxor vero eorum qui sunt viri. deinde filiorum et amicorum et rerum et tocuis domus tamquam communis curam habeant, colluctantes adinvicem ut plurium bonorum ad commune uterque causa fiat et melior atque iustior, dimittens quidem superbiam, regens autem recte et habens humilem modum et [190] mansuetum. ut cum ad senectutem venerint, liberati a beneficio multaque cura et concupiscenciarum et voluptatum que interdum fiunt in iuventute, habeant invicem et filiis respondere, uter eorum ad domum plurium bonorum rector factus est, et statim scire aut per fortunam malum aut per virtutem [195] bonum. in quibus qui vicerit maximum meritum a diis consequitur, ut Pindarus ait “dulce enim sibi cor et spes mortalium multiplicem voluntatem gubernat”, secundum autem a filiis feliciter ad senectutem depasci. propter que proprie et communiter decet iuste considerantes ad omnes deos et homines eum qui [200] vitam habet et multum ad suam uxorem et filios et parentes.